

“माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी” उपक्रम
राज्यात राबविण्याबाबत..

महाराष्ट्र शासन
कृषि व पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक : संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.१६०/३अ
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-३२
दिनांक- २५ ऑगस्ट, २०२२

प्रस्तावना :-

राज्यामध्ये शेतक-यांना येणा-या अडचणी त्यातून निर्माण होणारे नैराश्य यासंदर्भात योजना तयार करणारे व ते राबवणारे अधिकारी यांना लक्षात येणे आवश्यक आहे. शेतक-यांच्या समस्या, नैराश्य व त्यातून होणा-या आत्महत्या याबाबतची कारणमिमांसा देखील समजून घेणे आवश्यक आहे. त्या विषयाच्या चांगल्या प्रमाणात प्रशासनाच्या लक्षात येतील. त्याकरिता सुलभ व प्रभावी कृषि विषयक धोरण तयार करणे शक्य होणार आहे. विशेष करून मराठवाडा व विदर्भ विभागातील शेतक-यांच्या नैराश्य व त्यातून उद्भवणा-या आत्महत्या याबाबतची कारणमिमांसा योग्य पद्धतीने होणे व ती प्रशासनाच्या लक्षात येणे आवश्यक आहे. या पार्श्वभूमीवर शेतक-यांना येणा-या अडचणी प्रश्न प्रशासनाने समजून घ्यावेत, त्यावर कोणत्या उपाययोजना करून धोरणात्मक निर्णय घेणे आवश्यक आहे यासाठी प्रशासनातील अधिकारी, पदाधिकारी यांनी संपूर्ण एक दिवस शेतक-यांसोबत व्यतीत करून शेतक-यांना येणा-या अडचणी समजून घेण्यासाठी "माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी " हा उपक्रम राबविण्यात यावा. या अंतर्गत प्रशासनातील सर्व वरिष्ठ अधिकारी, विद्यापीठांचे शास्त्रज्ञ यांनी सकाळपासून संध्याकाळपर्यंत संपूर्ण एक दिवस शेतक-यांसोबत राहून त्यांना दैनंदिन शेतीच्या कामकाजात येणा-या अडचणीवर त्यांच्या सोबत त्यांच्या विविध कामात सहभाग घेवून चर्चा करणे अपेक्षित आहे. यासाठी खालीलप्रमाणे सुचना देण्यात येत आहे.

परिपत्रक-

१. "माझा एक दिवस माझ्या बळीराजासाठी " या उपक्रमाची सुरुवात १ सप्टेंबर २०२२ पासून करण्यात यावी
२. या उपक्रमाचा कालावधी १ सप्टेंबर २०२२ पासून ते ३० नोव्हेंबर, २०२२ पर्यंत राहणार आहे.
३. सदरील उपक्रमात जिथे मा. खासदार, मा. आमदार व इतर लोकप्रतिनिधींना सहभागी होण्याची इच्छा आहे तेथे त्यांना सहभागी करून घेण्यास हरकत नाही.
४. सहभागी होणारे अधिकारी- "माझा एक दिवस बळीराजासाठी " या उपक्रमात खालील अधिका-यांनी सहभागी होतील.
 - १) राज्यस्तर अधिकारी -
मा. प्रधान सचिव (कृषि), मा. आयुक्त (कृषि), कृषि संचालक
 - २) विद्यापीठस्तर शास्त्रज्ञ/अधिकारी -
कृषि विद्यापीठांचे कुलगुरु, विद्यापीठांचे विभाग प्रमुख, कृषि महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता
 - ३) विभागस्तर अधिकारी -
विभागीय आयुक्त, विभागीय कृषि सहसंचालक

४) जिल्हास्तर अधिकारी -

जिल्हाधिकारी, जिल्हा परिषदाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, प्रकल्प संचालक (आत्मा), कृषि विकास अधिकारी, कृषि उपसंचालक (जिअकृअ), प्रकल्प उपसंचालक (आत्मा) व इतर जिल्हास्तरीय अधिकारी

५) उपविभागीय स्तर अधिकारी -

उपविभागीय अधिकारी (महसूल), उपविभागीय कृषि अधिकारी व इतर उपविभागीय स्तरीय अधिकारी

६) तालुकास्तरीय अधिकारी -

तहसिलदार, गट विकास अधिकारी, तालुका कृषि अधिकारी व इतर तालुकास्तरीय अधिकारी

या उपक्रमामध्ये उपरोक्त उल्लेख केलेल्या कृषी विभागाच्या अधिका-यांनी महिन्यातून तीन दिवस तसेच महसूल, ग्रामविकास व इतर विभागाच्या अधिका-यांनी महिन्यातून एक दिवस गावांना भेटी द्याव्यात.

गावांची व शेतक-यांची निवड -

- १) "माझा एक दिवस बळीराजासाठी " या उपक्रमात भेट देणा-या गावाची निवड करताना दुर्गम, डोंगराळ, कोरडवाहू, आदिवासी, सामाजिक व दुर्बल असणारे क्षेत्राची निवड करण्यात यावी.
- २) गावाची निवड करताना संबंधित अधिकारी/ पदाधिकारी यांनी यांच्या मुख्यालयापासून दूरची गावे निवडण्यात यावी.
- ३) गावाची निवड लगतच्या वरिष्ठ अधिका-यांनी त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या अधिका-यांना करून द्यावी.
- ४) भेट देण्यात यावयाच्या शेतक-याची निवड करताना शक्यतो कोरडवाहू शेतक-याची निवड करावी.

उपक्रम कालावधीत घ्यावयाची माहिती -

- १) अधिकारी/ पदाधिकारी यांनी गावाची निवड केल्यानंतर गावातील शासकिय, निमशासकिय, अशासकिय संस्था , गावातील बँका, सोसायटी, दुध संस्था भेटी देवून सदर संस्था शेतक-यांना कशाप्रकारे लाभ/मदत देतात याबाबत चर्चा करावी.
- २) शेतक-यांना येणा-या अडचणी, त्यांचे येणारे उत्पादन, खर्च व बचत याबाबत शेतक-यांना सोबत अनौपचारिक चर्चा करून माहिती घ्यावी.
- ३) विदर्भ, मराठवाडा यासारख्या आत्महत्याग्रस्त विभागामध्ये तसेच विभागामध्ये इतर शेतक-यांना येणा-या नैराश्याची करणे शोधावी . त्याअनुषंगाने त्यांच्या अडचणी, प्रश्न सोडविण्यासाठी कोणते धोरणात्मक निर्णय घेता येतील याचा सविस्तर अहवाल तयार करावा.
- ४) भेट देणाऱ्या गावामध्ये ग्राम कृषी विकास समितीची बैठक घेऊन त्यामध्ये गावाच्या पीक पद्धती, बदल करावयाच्या पीक पद्धतीबाबत (Crop Diversification) तसेच शेतकरी वापरत असलेल्या तंत्रज्ञान याबाबत सविस्तर चर्चा करावी व शेतकऱ्यांच्या समस्या जाणून घ्याव्यात. तसेच ग्राम कृषी विकास आराखड्यावर चर्चा घडवून आणावी.
- ५) शेतकऱ्यांच्या सामाजिक सुरक्षेबाबतच्या ज्या योजना आहेत. उदा. PMKISAN, गोपीनाथ मुंडे अपघात विमा योजना, प्रधानमंत्री फसल बीमा योजना, नैसर्गिक आपत्ती याबाबतच्या लाभार्थ्यांना भेट देऊन

त्यांच्या समस्या जाणून घ्याव्यात व शासन त्यावर करत असलेल्या उपाययोजनांची माहिती देण्यात यावी.

- ६) अधिकारी/ पदाधिकारी यांनी आपल्या यंत्रणेमार्फत ज्या विविध योजना राबवल्या जातात त्यांची माहिती प्रत्यक्ष शेतक-यांच्या शेतावर जावून त्यांना येणा-या अडचणी, प्रश्न जाणून घ्यावेत.
- ७) विद्यापीठातील अधिकारी, शास्त्रज्ञ, कृषि विभागातील अधिकारी यांनी शेतक-यांचे शेती करतानाचे अर्थकारण समजावून घ्यावे नवनविन तंत्रज्ञानाची पिकनिहाय वाणांची माहिती, गावामध्ये बैठका घेवून देण्यात यावी. नविन आधुनिक तंत्रज्ञान अवलंबणा-या , अधिक उत्पादन घेणा-या प्रयोगशिल शेतक-यांच्या शेतावर भेटी द्याव्यात.
- ८) गावातील शेतकरी उत्पादक कंपन्या, बचत गट, महिला बचत गट, गटशेती उपक्रम इत्यादी माध्यमातून यशस्वी झालेल्या उपक्रमांना भेटी द्याव्यात

सनियंत्रण -

"माझा एक दिवस बळीराजासाठी " या उपक्रमाचे सनियंत्रण संबंधित जिल्ह्याचे मा. जिल्हाधिकारी यांनी करावे.

मुल्यमापन अहवाल -

१. भेटी देणा-या अधिकारी/ पदाधिकारी यांनी आपला मुल्यमापन अहवाल संबंधित जिल्ह्यांच्या जिल्हाधिकारी यांच्याकडे सादर करावा.
२. याबाबतच्या सविस्तर सूचना आयुक्त (कृषि) महाराष्ट्र राज्य यांनी निर्गमित कराव्यात.
३. सदरचे शासन परिपत्रक महसूल व वन विभाग व ग्रामविकास विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदरचे शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक क्र. २०२२०८२५१८५६१६०५०१ असा आहे. हे परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(हे. गो. म्हापणकर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

१. मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव
२. मा.उप मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव
३. मा.मंत्री (कृषि) महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव
४. मा.राज्यमंत्री (कृषि) महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव
५. सर्व विधानमंडळ सदस्य.
६. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
७. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. अपर मुख्य सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

९. अपर मुख्य सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. प्रधान सचिव, कृषि विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. प्रधान सचिव, पशुसंवर्धन, दुग्ध व्यवसाय व मत्स्य व्यवसाय विभाग मंत्रालय, मुंबई.
१२. प्रधान सचिव, जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. प्रधान सचिव, वस्त्रोद्योग, सहकार व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१४. आयुक्त(कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१५. संचालक (आत्मा), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१६. संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१७. कुलगुरु, मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी
१८. कुलगुरु, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
१९. कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर
२०. कुलगुरु, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली
२१. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
२२. महालेखापाल १/२ (लेखा परिक्षा)/(लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई/नागपूर
२१. सर्व विभागीय आयुक्त
२२. सर्व जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष आत्मा नियामक मंडळ
२३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, सर्व जिल्हा परिषद तथा उपाध्यक्ष आत्मा नियामक मंडळ
२४. संचालक, फलोत्पादन, कृषि आयुक्तालय, पुणे
२५. संचालक, कृषि प्रक्रीया व नियोजन, कृषि आयुक्तालय, पुणे
२६. सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
२७. सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
२८. सर्व जिल्हा प्रकल्प संचालक आत्मा
२९. कार्यक्रम समन्वय, कृषि विज्ञान केंद्र
३०. निवड नस्ती कार्यासन ३-अ.